

14

Ledamoten Martina Houtsonens motion om psykiatriska sjukskötare i skolor

HEL 2024-006008 T 00 00 03

Beslutsförslag

Stadsfullmäktige betraktar motionen som slutbehandlad.

Föredragandens motiveringar

Ledamoten Martina Houtsonen och 25 andra ledamöter föreslår i sin motion att Helsingfors stad börjar utreda möjligheterna att anställa psykiatriska sjukskötare till skolor och läroanstalter i Helsingfors. Motionen finns som bilaga 1.

Att främja psykisk hälsa hos barn och unga är en gemensam sak för hela skolan, och alla som arbetar med eleverna ansvarar för detta. I första hand bör man se till att antalet psykologer i skolorna motsvarar den lagstadgade dimensioneringen, att befattningarna besätts och att man värnar om elevernas undervisning och välbefinnande i enlighet med lagen om grundläggande utbildning, läroplanen och lagen om elev- och studerandevård. Undervisningen ska arrangeras så att den främjar en hälsosam uppväxt och utveckling för eleverna.

Mentalvårdsarbetet i skolhälsovården är en viktig del av skolelevernas holistiska välbefinnande. Hälsovårdarna och läkarna inom skolhälsovården ska även främja och stöda psykisk hälsa samt kartlägga och vårda barns och ungas psykiska välbefinnande och förebygga problem.

I läroplanen för den grundläggande utbildningen i Helsingfors betonas välbefinnandets roll i lärandet, utvecklingen av skolans verksamhetskultur samt elevens aktiva roll och interaktionsförmåga. I gymnasie- och yrkesutbildningen betonas stödandet av den studerandes välbefinnande och studiefärdigheter. Genom att skapa en kultur av växelverkan som ökar tryggheten och bygga trygga grupper kan man främja psykiskt välbefinnande i skolor och läroanstalter. Stödet för färdigheter i psykisk hälsa är en del av lärostoffet i omgivningslära i lågstadiet och hälsokunskap i högstadiet och gymnasiet.

I varje skola och läroanstalt ordnas elev- respektive studerandevård i enlighet med lagen om elev- och studerandevård. Syftet med tjänsterna är att med hjälp av generellt inriktad elevhälsa identifiera fenomen, erbjuda de enskilda eleverna multiprofessionella tjänster och främja delaktighet, välbefinnande och hälsa. Elev- och studerandevårdens primära uppgift är att stärka det psykiska välbefinnandet bland barn

och unga, förebygga problem, ge tidigt stöd, bedöma behovet av stöd och vid behov hänvisa eleven eller den studerande till vård.

För att barnens och de ungas välbefinnande ska tryggas är det viktigt att säkerställa det läroplansenliga arbetet och tillräckliga resurser för elev- och studerandevården. Fostrans- och utbildningssektorn ska säkerställa att personalen har tillräckliga kunskaper och färdigheter för både förebyggande och stödjande arbete för att förbättra elevernas och de studerandes psykiska hälsa. Fostrans- och utbildningsnämnden förutsätter att yrkesutbildade personer har förmågan att arbeta tillsammans i ärenden som gäller främjande och stöd av de ungas psykiska hälsa.

Utbudet av avdelningsvård inom den specialiserade sjukvården har minskat, vilket visar sig i skolornas vardag genom att antalet barn med svåra psykiska problem har ökat. De psykiatriska tjänsterna för barn och unga behöver förbättras, men staden kan inte lösa problemet genom att anställa fler psykiatriska sjukskötare till skolorna och läroanstalterna. De bästa sätten att åtgärda psykiska problem hos barn och unga är att effektivisera det mångprofessionella samarbetet, satsa på förebyggande av psykiska problem och fortsätta att utveckla mentalvårdstjänsterna tillsammans med olika aktörer.

Personalantal

Staden har inrättat 19 nya kuratorsbefattningar inom den grundläggande utbildningens elevvård för att antalet ska motsvara den ändrade personaldimensioneringen. Den grundläggande utbildningen fick fem nya psykologbefattningar 1.8.2023, men det finns fortfarande problem med tillgången på psykologer. Fostrans- och utbildningssektorn och social-, hälsovårds- och räddningssektorn arbetar tillsammans för att förbättra tillgången. Ingen skola behöver klara sig helt utan psykologtjänster, eftersom den grundläggande utbildningen har en centraliserad konsultationsservice.

På andra stadiet är alla psykologbefattningar besatta. Antalet hälsovårdare inom skolhälsovården överstiger den lagstadgade dimensioneringen. Inom studerandehälsovården på andra stadiet har det sedan 2013 funnits sjukskötare som är specialiserade på mentalvårds- och rusmedelsarbete och som erbjuder hjälp med låg tröskel mot problem med missbruk eller den psykiska hälsan. Befattningarna är för tillfället tio.

Fostrans- och utbildningssektorn har satsat på att stärka det psykiska välbefinnandet hos barn och unga och på att förebygga problem genom att 1.8.2023 göra verksamheten med skolcoacher permanent.

Verksamheten utvidgades 2024, och för tillfället arbetar 52 skolcoacher inom den finsk- och svenskspråkiga grundläggande utbildningen.

Dessutom erbjuder staden avgiftsfri motionsrådgivning med låg tröskel åt högstadiel elever i de skolor i stadens regi som får behovsbaserad finansiering. SkolPT-verksamheten är avsedd för unga som rör på sig för lite med tanke på hälsan, t.ex. enligt Move!-mätningarna, som är en del av läroplanen. Målet med SkolPT-verksamheten är att påverka de bakomliggande orsakerna till de ungas motion, till exempel deras upplevelse av sin idrottsförmåga, kamratstöd och känslan av gemenskap. Fostrans- och utbildningssektorn ansvarar för verksamheten och dess finansiering. Verksamheten är tillfällig. Utöver skolcoacherna och SkolPT-tränarna arbetar 7 visstidsanställda ungdomsledare i 7 olika grundskolor och totalt 10 visstidsanställda ungdomsledare på andra stadiet (7 i gymnasier, 3 i yrkesinstitutet Stadin ammattiopisto).

Under hösten 2024 kommer nio ungdomsledare på andra stadiet och två i grundskolan att få fast anställning. Ungdomsarbetet i skolorna och läroanstalterna utvecklas i samarbete med ungdomstjänsterna. Vid läroanstalter på andra stadiet arbetar också motionsexperter fram till utgången av 2024, då finansieringen av verksamheten upphör. De nya yrkespersonernas närvaro har gett elever och studerande fler trygga vuxna som har tid att bemöta dem i vardagen i skolorna och läroanstalterna. Ofta önskar även barn och unga själva att de hade sådana närvarande vuxna i sin vardag.

Servicekedjan för mentalvårdstjänster för barn och unga i Helsingfors

I servicekedjan för mentalvårdstjänster för barn och unga beskrivs för varje åldersgrupp tjänsterna som stöder barns och ungas psykiska hälsa, utrednings-, vård- och rehabiliteringstjänsterna för psykisk hälsa samt de olika aktörernas uppgifter, samarbetet mellan aktörerna och konsultationskanalerna. Beskrivningen färdigställdes 2023 och utvärderas och uppdateras som en del av den normala verksamheten.

Dessutom tillämpar social-, hälsovårds- och räddningssektorn en servicemodell med låg tröskel för barn, unga och familjer, där tjänsterna för barn, unga och familjer har samlats. Modellen hjälper experter att identifiera bekymmer och ordna med stöd.

Skolhälsovården deltar i skolans gemensamma arbete, som hälsorådgivning om de negativa följderna av rusmedelsbruk, temadagar om hälsofrämjande och lokalt samarbete med polisen. Enligt lag är det skolhälsovården och studerandehälsovårdens läkartjänster som tillhandahåller tjänster för elever och studerande i skolor respektive läroanstalter. Vid de regelbundna hälsokontrollerna undersöker man utöver

hälsan också psykiska symptom och användning av rusmedel bland barn och unga.

På mottagningar som bokats med anledning av ett behov av särskilt stöd undersöker man och följer man upp kundernas hälsa. Vid misstanke om en psykisk sjukdom gör skol- och studerandehälsovården en inledande utredning och kartläggning och hänvisar barnet eller den unga till vård. Det är i huvudsak i andra tjänster som ger en diagnos och erbjuder vård. Undantaget är ungas ADHD-vård på basnivå för elever mellan 7 och 17 år och studerande på andra stadiet, som får sin läkemedelsbehandling i skol- och studerandehälsovården. Under hösten bedöms behovet av att grunda en centraliserad enhet som tar hand om läkemedelsbehandlingen av ADHD i skol- och studerandehälsovården i enlighet med de lagstadgade kriterierna för tillgång till primärvård. Om en centraliserad enhet grundas är psykiatriska sjukskötare en naturlig del av denna enhet.

Inom skolhälsovården, elevvårdens psykolog- och kuratorservice samt ungdomsarbetet har man ökat utbildningen i och användningen av evidensbaserade psykosociala interventioner. Med stöd av den centraliserade konsultationsservicen har man lyckats ordna psykologtjänster i varje skola. Inom tjänsterna för barnfamiljer har man infört modellen HYVÄ (Hyvinvointia yhdessä, Välfärd tillsammans), som förbättrar den gemensamma förståelsen av de faktorer som påverkar barns och ungas välbefinnande.

Inom studerandehälsovården på andra stadiet har det sedan 2013 funnits sjukskötare som är specialiserade på mentalvårds- och rusmedelsarbete och som erbjuder hjälp med låg tröskel mot problem med missbruk eller den psykiska hälsan. Befattningarna är för tillfället tio. De flesta hälsovårdare och sjukskötare inom studerandehälsovården har fått utbildning i användningen av olika korta interventioner eller terapimetoder.

Helsingfors har fyra serviceställen för mentalvård med låg tröskel (Mieppi) och en egen enhet för korttidsterapi. De betjänar vuxna och unga som fyllt 13 år. Korttidspsykoterapi ordnas med servicesedel. Ungdomsstationen är avsedd för unga mellan 13 och 23 år med ett psykiskt problem som inte lindras eller försvinner med metoderna på basnivå men som inte är svårt nog för att uppfylla kriterierna för att få vård på ungdomspsykiatri på HUS.

Samarbetspraxis mellan barnskyddet och hälsovårdstjänsterna ska utvecklas för att det ska gå effektivare att bedöma vårdbehovet hos barn och unga vars behov av barnskydd utreds eller som är klienter hos barnskyddet och slussa dem vidare till mentalvården. Speciellt fokus

ska sättas på psykiatrisk kompetens som riktas till unga som har upprepade och allvarliga problem med brottslighet eller rusmedel.

Den sektorövergripande samordningen av tjänster förbättras på så sätt att utöver den egna kontaktpersonen som avses i socialvårdslagen utses också en vårdansvarig för barn som behöver samordning av tjänster. Den vårdansvarige samordnar tjänsterna och säkerställer att barnet eller den unga utreds och får mentalvård enligt sitt behov.

Skol- och studerandehälsovårdens försök

Åren 2007–2012 gjorde skol- och studerandehälsovården i Helsingfors ett försök med psykiatriska sjukskötare i vissa grundskolor. Försöket visade att de psykiatriska sjuksköterna i olika skolor inte kunde skapa en förebyggande och enhetlig arbetsmodell. På basis av detta konstaterade staden att det inte är värt att tillämpa modellen i grundskolor. I stället överfördes de psykiatriska sjuksköterna till studerandehälsovården, där sjukvård och terapeutiska mentalvårdstjänster är en naturlig del av helheten.

Ur skolhälsovårdens perspektiv erbjuder centraliserade multiprofessionella enheter bättre fungerande, verkningsfullare och effektivare psykiatriska tjänster för barn och unga jämfört med att anställa enskilda psykiatriska sjukskötare till skolorna. Med hjälp av en centraliserad modell kan man bättre garantera ett förebyggande arbetsgrepp, kompetensutveckling hos personalen, arbetshandledning enligt behov och kollegialt stöd.

Det finns fortfarande problem med tillgången på psykologer, vilka man löser i samarbete med fostrans- och utbildningssektorn och social-, hälsovårds- och räddningssektorn. Många yrkesgrupper deltar i mentalvårdsarbetet. Till exempel är det viktigt att beakta hur mycket kuratorer, hälsovårdare och psykiatriska sjukskötare på andra stadiet bidrar till att främja den psykiska hälsan hos barn och unga. Dessutom är en bra lärare en källa av trygghet i barnets liv och en positiv vuxen förebild, vilket är en faktor som stöder barns och ungas psykiska hälsa.

Konsekvensbedömning

Tidig interaktion mellan förälder och barn är en viktig faktor i utvecklingen av barnets psykiska hälsa. Även dagvården, småbarnspedagogiken och skolan har en avsevärd inverkan på barnets förmåga att hantera besvikelser och motgångar i sitt liv. Föräldrarnas och familjens egna resurser, förmågan att i tillräcklig utsträckning stödja barnets uppväxt och utveckling, barnets egen förmåga och ett gott socialt kapital kan utgöra skyddande faktorer. Om barns och ungas psykiska hälsa

6.11.2024

främjas ökar deras delaktighet, välbefinnande och resurser på många sätt.

Förebyggande av psykiska problem hjälper barn och unga att integrera sig i samhället och växa upp till fullvärdiga samhällsmedlemmar, vilket i sin tur minskar kostnaderna för samhället. De bästa resultaten i främjandet av psykisk hälsa uppnås med omfattande tjänster som ordnas av en utbildad och yrkeskunnig personal i rätt tid och på ett effektivt sätt.

Social-, hälsovårds- och räddningsnämnden samt fostrans- och utbildningsnämnden har gett utlåtanden i ärendet. Förslaget stämmer överens med utlåtandena.

Enligt 30 kap. 11 § 4 mom. i förvaltningsstadgan behandlas svaret på en motion som undertecknats av minst 25 ledamöter i stadsfullmäktige. Stadsstyrelsens svar ska föreläggas stadsfullmäktige inom åtta månader från att motionen väckts.

Föredragande

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Jan Ihatsu, stadssekreterare, telefon: 09 310 36276
jan.ihatsu(a)hel.fi

Bilagor

1 Valtuustoaloite 24.04.2024 Houtsonen Martina Psykiatrisia sairaanhoitajia kouluihin

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Utdrag

Utdrag

Den som väckt motionen

Bilagor till utdrag

Förslagstext
Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet